

Prodala svou firmu bance, jenže byznys si asi vymyslela

cc.cz/startupistka-prodala-svou-firmu-bance-za-175-milionu-dolaru-jenze-svuj-byznys-si-nejspis-vymyslela

10. dubna 2023

Startupy – 10. 4. 2023 – 3 min čtení

Startupistka prodala svou firmu bance za 175 milionů dolarů. Jenže byznys si nejspíš vymyslela

Charlie Javiceová byla ještě nedávno populární byznysovou tváří USA, teď jí hrozí desítky let za mřížemi kvůli možnému podvodu.

Jamie Dimon je pravděpodobně nejúspěšnějším a nejvlivnějším bankéřem současnosti, už osmnáct let vede největší americkou banku JPMorgan Chase. Když hodnotil s investory výsledky za loňský rok, v jednu chvíli musel říct něco, co lidé jako on říkají jen neradi: „*Byla to obří chyba.*“ Šlo o akvizici firmičky jménem Frank, kterou Dimonova banka koupila v roce 2021 a která má našlápnuto vstoupit do zlatého fondu startupových podvodů.

V příběhu se sice jako v případě Elisabeth Holmesové a jejího Theranosu netočí propálené miliardy dolarů, nýbrž jen vyhozené desítky milionů, nicméně okolnosti jsou velmi podobné: mladá,

mediálně zručná podnikatelka s parádně znějícím projektem s údajně mnoha uživateli a klienty, kteří se ovšem po bližším prozkoumání rozplynou jako ranní mlha.

JPMorgan Chase koupili pět let starý startup jménem Frank v roce 2021 za 175 milionů dolarů. Šéfkou, spoluzakladatelkou a hlavní tvář startupu byla dnes jednatřicetiletá Charlie Javiceová. Ve chvíli, kdy její podnik banka kupovala, tvrdila, že má přes čtyři miliony registrovaných uživatelů – vysokoškolských studentů, kterým pomohla získat finanční pomoc od americké vlády.

Největší banka si od toho slibovala, že získá přístup k potenciálně atraktivní klientele. Javiceová se totiž ráda chlubila, jak všem těm milionům mladých mužů a žen pomohla zvládnout údajně gargantuovsky složitou a byrokratickou cestu k příspěvkům na pomoc a že s nimi opakovaně spolupracuje. Už tehdy někteří lidé upozorňovali, že v příběhu něco neseďí, třeba proč a na čem by s ní spolupracovali lidé, kteří už peníze od vlády dostali...

Nicméně rok 2021 bylo rokem startupové mánie, valuace firem i bez zjevných ekonomických výsledků rostly strmě nahoru, všude bylo dost peněz a ani slavná JPMorgan Chase nechtěla zůstat stranou rozjetého investičního vlaku. Na Javicovou po akvizici připadlo 45 milionů dolarů (zbytek dostali další podílníci) a dalších 20 milionů jako prémie, pokud zůstane coby manažerka v bance a bude s projektem pomáhat.

Jenže velmi záhy se ukázalo, že dost možná není nic, s čím by mohla pomáhat: nedlouho po nákupu banka podnikla e-mailovou kampaň cílenou na klienty Franka, oslovila jich 400 tisíc a sledovala, co se bude dít. A ono se nedělo vůbec nic. Respektive z oněch 400 tisíc adres si pouhých 103 lidí kliklo na odkaz. Navíc sdělení dorazilo do schránek jen 28 procentům respondentů, což bylo hodně podezřelé, protože standardní e-mailové kampaně mají úspěšnost, co se týče

doručení (nikoliv otevření či rozkliknutí) pošty, kolem 99 procent. „*Výsledky byly katastrofální,*“ uvedla banka v žalobě, kterou později na Frank a jeho tvůrce podala.

V důsledku krachu pilotního projektu si banka udělala opravdu důsledné due diligence a zjistila věci, kvůli kterým musel později její CEO v televizi *CNBC* přiznat: „*I my se pořád něco učíme a děláme chyby.*“ Například vyšlo najevo, že Javiceová a spol. si najali za 18 tisíc dolarů univerzitního učitele informatiky, aby jim vytvořil rozsáhlou databázi smyšlených e-mailových adres. Nebo že za více než 100 tisíc dolarů koupili balík adres vysokoškolských studentů. A to všechno pak vydávali za klientskou databázi.

Foto: CzechCrunch/Midjourney

Portrét Jamie Dimona, šéfa JPMorgan Chase, vytvořený v Midjourney

Nic jiného než žaloba nemohlo následovat. Navíc banka Javiceové oznámila, že jí neproplatí oněch 20 milionů dolarů navíc. „*Aby získala peníze, rozhodla se lhát,*“ nařkla Javiceovou banka.

Podnikatelka, jak píše *The New York Times*, nařčení z podvodu odmítla, banka si prý dostatečně nevyhodnotila rizika spojená s nakládáním s privátními údaji. A i ona se obrátila na soud kvůli zrušenému bonusu. Jinak ale s médii, jež předtím ráda vyhledávala, přestala komunikovat. A na svou obranu si najala elitního advokáta Alexe Spira, která pomáhá i Elonu Muskovi v jeho sporu, jenž se týká okolností převzetí Twitteru.

Před pár dny se ovšem k JPMorgan Chase přidal i federální státní zástupce nebo Komise pro cenné papíry, kteří všichni rozjeli rozsáhlé vyšetřování. Javiceové a jejímu spolupracovníkovi Olivierovu Amarovi hrozí jednak až třicet let za mřížemi, jednak mají vrátit všechny peníze, které získali svým údajně podvodným jednáním.

Pro Javiceovou to je prudký pád ze startupového piedestalu, byla například členkou populárního výběru talentovaných mladých lidí 30 pod 30 amerického časopisu Forbes. Jenže jak ukázalo pátrání médií, která se nyní rozhodla podrobit její příběh opravdu kritickému pohledu, v její byznysové kariéře bylo těch přešlapů víc: například rozjela ještě při škole startup PoverUp, který měl pomáhat studentům s mikrofinancemi a pro který získala několik set tisíc dolarů investic, aniž by, jak vyšlo později najevo, firma zprostředkovala byt jedinému studentovi půjčku.

Rubriku Startupy podporují

Udržitelnost – 10. 4. 2023 – 8 min čtení

J&T Ventures

Cirkulární ekonomika v praxi. Byli jsme se podívat, jak funguje systém zálohování obalů na Slovensku

Naši sousedé v lednu 2022 spustili systém zálohování nápojových obalů. A i přes počáteční peripetie se jim loni podařilo přesáhnout vytyčený cíl.

Foto: [Depositphotos](#)

Na Slovensku zavedli zálohované PET lahve a plechovky

Ročně se v Česku dostane na trh 1,65 miliardy PET lahví a 820 milionů plechovek. Co si počít s tak ohromným množstvím obalů, v jejichž případě začíná znečišťování životního prostředí už při výrobě, aby po krátkém životním cyklu skončily na skládce, ve spalovně, pohozené v přírodě nebo v lepším případě alespoň v recyklační nádobě? Uspokojivou odpověď nacházejí státy EU, které naskočily na zálohový systém. A jedním z posledních zapojených článků je Slovensko, které mělo na implementaci převratného systému pouhých 11 měsíců. Vyrazili jsme se tak podívat na to, jak přesně princip postavený na cirkulární ekonomice funguje v praxi.

Seznam zemí, které zavedly povinný zálohový systém, postupně narůstá. Aktuálně funguje ve 13 státech EU. Mezi prvními byly Švédsko a Island, které začaly zálohovat už v 80. letech, dvě dekády systém běží v Německu a v roce 2022 ho zavedly Slovensko, Lotyšsko a Malta. Letos by se měly přidat další čtyři země: Skotsko, Rumunsko, Turecko a Řecko.

V Česku jsou pro zavedení zálohování největší nápojářské firmy, které se sdružily v rámci Iniciativy pro zálohování. A ke změně se nyní schyluje na ministerstvu životního prostředí, které chce během letošního roku připravit návrh zákona. Do roku 2025 se totiž Česko zavázalo, že začne sbírat a recyklovat 77 procent PET lahví, do roku 2029 dokonce 90 procent. Což bez zavedení plošného zálohovacího systému půjde jen těžko.

Na Slovensku celý proces koordinuje Správce zálohového systému, nezisková organizace, která vznikla z pověření ministerstva životního prostředí. „*J sme soukromá nezisková organizace založená asociacemi, které sdružují všechny výrobce a distributory nápojů. Ti založili organizaci společně, a to i přes to, že jde o konkurenty. Všichni totiž mají společný cíl,*“ vysvětluje Marián Áč, generální ředitel slovenského Správce zálohového systému, když se setkáváme v jeho sídle v Novém Městě nad Váhom. Členové zmíněných asociací na trh ročně uvedou téměř 80 procent všech zálohovaných obalů a zastupují víc než tři tisíce obchodních provozoven.

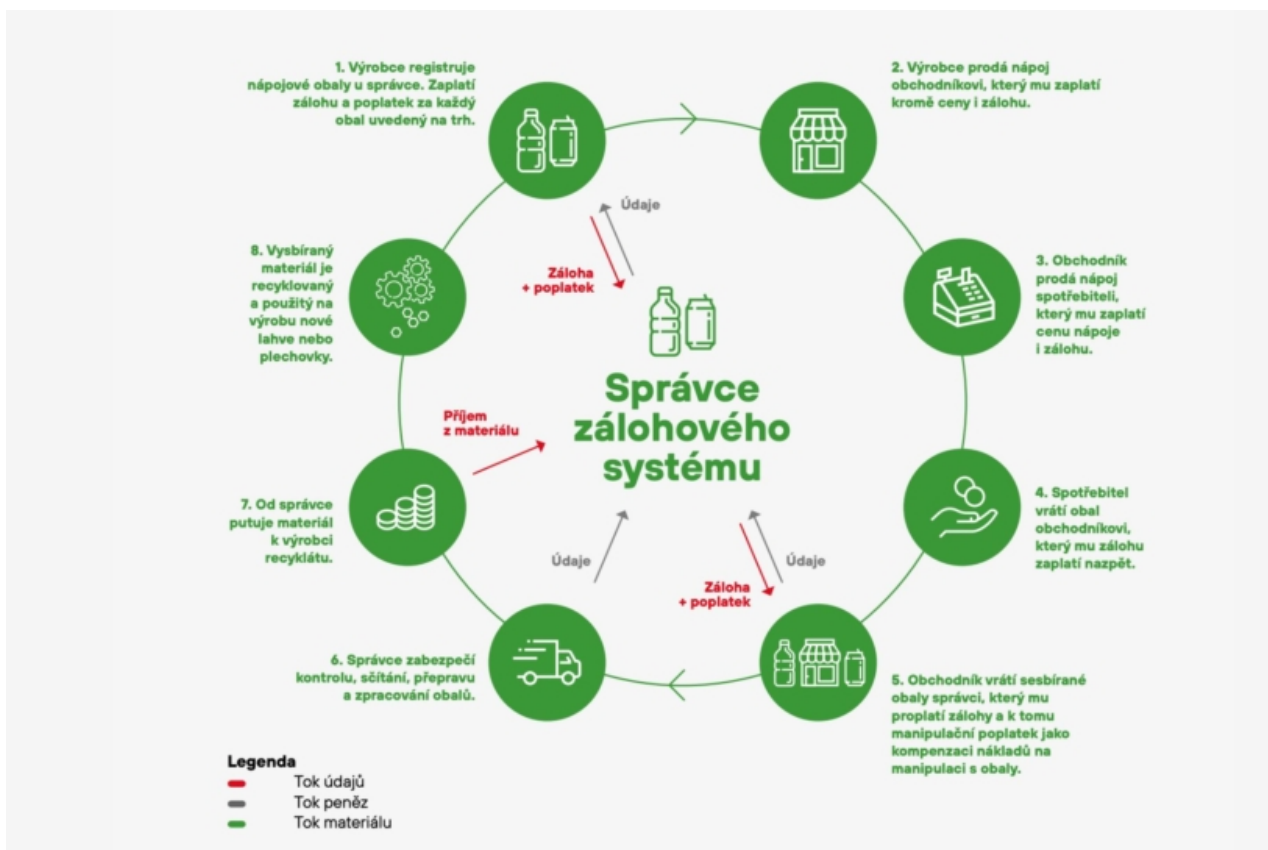

Foto: Iniciativa pro zálohování

Koloběh, na kterém je postavený zálohovací systém

„Slovenský zálohový systém vznikl jako jeden z posledních, takže jsme se snažili načerpat inspiraci z jiných zemí. Intenzivně jsme komunikovali s těmi, které se systémem záloh zabývají dlouhodobě, jako je třeba Švédsko. Zároveň jsme na základě studií od ministerstva životního prostředí věděli, že v případě PET lahví byla ve sběrovém systému návratnost 60 procent. Cíl návratnosti zálohového systému pro první rok jsme tak stanovili na tuto hodnotu,“ říká Áč.

Šibeniční termín 11 měsíců

Správce zálohového systému dostal od ministerstva pověření k přípravě celého koloběhu v únoru roku 2021 s tím, že jeho spuštění mělo být odstartováno už v lednu roku 2022. A všichni, kterých se tento systém dotýká – od správce přes obchodníky až po provozovatele třídících a recyklačních center – se shodují na tom, že právě šibeniční termín byl největším úskalím. Kdyby si tak další státy, které nad systémem záloh uvažují, měly odnést jen jedno ponaučení, pak by znělo: vyhraďte si na celý proces dostatek času, ideálně dva roky.

I přes neúprosný termín spuštění se na Slovensku podařilo systém záloh dobře nastavit, i když se musel optimalizovat i za chodu. V průběhu prvního roku se dokonce podařilo dosáhnout návratnosti 71,3 procenta. A je nutno brát v potaz, že velká část prodaných obalů se do oběhu vrátí s velkou prodlevou – některé stále leží ve skladech, jiné v domácnostech, které je mohou také delší dobu schraňovat. S každým dalším rokem by tak návratnost měla růst a v roce 2025 by se správce chtěl dostat na 90 procent.

Financování Správce zálohového systému stojí na třech pilířích, kterými jsou poplatky výrobců, prodej vysbíraného materiálu a nevysbírané zálohy. *„Logika systému je velmi jednoduchá. Každý z článků řetězce, který přispívá ke znečištění přírody, do něj musí nějak přispět. Výrobce tedy systém financuje, distributor musí*

obaly vysbírat a spotřebitel je musí vracet. Roli hrají také poplatky výrobců, které rostou s tím, jak roste návratnost obalů. To, co bude v rozpočtu systému chybět, budou muset výrobci dopláct,“ upřesňuje Áč. Tento paradox souvisí s tím, že se systém částečně financuje ze záloh, které si spotřebitelé nenechali vyplatit.

Nastartujte svou kariéru

Více na CzechCrunch Jobs

-

Cloud architekt

SAZKA a.s.

- Angular Developer

Cleverlance

Cleverlance

- **Cleverlance**

Business Analyst

Cleverlance

-

LIVESPORT

iOS Developer

Livesport

Finanční zapojení výrobců je značné, ale je výsledkem konsensu. Platí jednak takzvané industry fee, tedy poplatky za sběr a zpracování obalů. A to za každý obal, který uvedou na trh. Jeho výše se odvíjí od toho, z jakého materiálu se obal skládá a v případě PET lahve záleží také na tom, jakou má barvu. Nejlevněji lze totiž recyklovat čirý obal.

Dále musí výrobci uhradit vstupní poplatek 200 eur za svou registraci v systému záloh a administrativní poplatek 50 eur za každý čárový kód, který do systému registrují. Každá láhev s kódem je tak evidovaná v systému, díky čemuž ji při sběru dokáže zálohovat snadno identifikovat.

Zálohovat lze i bez automatů

Dalším článkem, kterého se zálohový systém dotýká a díky kterému celý koloběh drží dobře pohromadě, jsou prodejci. *„Ze zákona jsou u nás povinné vstoupit do zálohového systému provozovny, které mají prodejní plochu větší než 300 metrů čtverečních. Menší se ale mohou zapojit dobrovolně – ideální ale je, aby prodaly alespoň 100 obalů denně. Zajímavé je, že se nám zatím zapojilo 60 procent dobrovolně a 40 procent prodejen je zapojených ze zákona,“* dodává Marián Havránek, který má ve Správci zálohového systému na starosti vnější vztahy.

Prodejci měli před zavedením systému obavy, jak moc vysoké budou náklady, které se se zavedením odběrného místa ponesou. Větší prodejny musely svůj prostor vybavit zálohomaty. Ty, které již měly automaty na zpětný odběr lahví, musely zázemí stejně ještě přizpůsobit, některé na změnu nebyly předem připraveny vůbec. Nutné bylo také zvětšit skladovací zázemí, jelikož vysbírané obaly je před svozem nutné někde uložit. Odběrné místo ale dostává za každý vysbíraný obal manipulační poplatek, který zahrnuje i náklady na personál, na stavební náklady či na energie.

Foto: Sára Goldbergerová / CzechCrunch

Před recyklací se PET lahve roztrídí podle barev

Menší provozovny si navíc vystačí klidně i s ručním odběrem obalů, pro který jim stačí jen klasický skener na čárové kódy. Aktuálně je v systému zapojených 3085 odběrných míst a 75 procent z nich má automaty, 25 procent obaly odebírá ručně. *„Za obaly, které z provozovny svezeme, od nás dostane obchodník nazpět zálohu za obal, která činí 15 eurocentů. Zálohu ale platí už při nákupu daného produktu, takže takto se mu náklad navíc vrátí zpět. Jde o uzavřený kruh, nikdo na tom nevydělává,“* vysvětluje Havránek.

Jedna z prodejen, kterou během tour po zálohovacím systému na Slovensku navštívujeme, je bratislavský Kaufland. Zde už měli automaty na zpětný odběr lahví, zázemí tedy stačilo přizpůsobit novým podmínkám, ve kterých lze lahve i plechovky slisovat a skladovat ve speciálních pytích určených pro svoz. Pro celou síť

obchodů ale byly i tak nutné investice ve výši milionů eur. Jak již ale bylo řečeno výše, ty jim vykompenzují výrobci prostřednictvím manipulačního poplatku.

„Začátek se ale neobešel komplikací, i když jsme z naší strany byli dobře připraveni. Jenže celou dobu hrál proti nám čas, jelikož na zavedení systému bylo jen 11 měsíců a podmínky se měnily i během jeho zavádění. Velkým úskalím bylo, že výrobci automatů na odběr obalů měli najednou velkou poptávku a zařízení nestíhali dodávat na prodejny. A kvůli nedostatku času jsme třeba takovou logistiku, manipulační poplatky a jiné důležité články systému ladili až po tom, co došlo k jeho spuštění,“ říká Martin Krajčovič, předseda Slovenské aliance moderního obchodu.

System zálohování obalů na Slovensku v kostce:

- Výše zálohy byla stanovena na 15 eurocentů.
- Do konce roku 2025 chtějí docílit návratnosti 90 %.
- Systém financují výrobci, nikoliv stát ani občané.
- Zákon ukládá povinnost vybírat obaly provozovněm nad 300 metrů čtverečních.
- 60 % prodejen se do systému přihlásilo dobrovolně.

Během chvíle, kdy stojíme u výrazných automatů s infografikou, jak správně zálohovat, k nim proudí spousta zákazníků – je tak dobře vidět, že si už navykli na to schraňovat doma nezmačkané PET lahve a plechovky, které s příslibem návratu 15 eurocentů vzorně vracejí. Finanční motivace tak dobře funguje, jelikož lidé nyní obaly nevnímají jako odpad, ale jako produkt, za který mohou získat zpátky své peníze. Díky tomu také podle zástupců Správce zálohového systému i zapojených prodejen mizí pohozené odpadky z přírody a z ulic, jelikož je nyní nadšeně sbírají například lidé bez domova.

Uzavřený koloběh recyklace

PET lahve a plechovky jsou totiž vážně cenné zboží – cena vytríděných PET lahví se pohybuje od 280 do 1230 eur za tunu, v případě hliníku kolem 1400 eur za tunu. Z obchodů materiál putuje nejprve do jednoho z pěti meziskladů. V nich probíhá ještě následná kontrola a další lisování, aby se jeho objem pokud možno co nejvíce zmenšil. Ač vysvětluje, že je to důležité kvůli logistice, protože jestli správce něco dělat nechce, pak je to převážet napříč Slovenskem vzduch. Z meziskladů se veškeré obaly dostanou do třídícího centra ve vesnici Kočovce na západě Slovenska.

Provoz industriální haly naplněné hlasitě hučícími stroji, ve které se celoročně drží odér zbytků zkvašených nápojů, má na starosti František Mažerik. Jednou z obrovských mašinérií je optická třídící linka, která dokáže PET lahve roztrdit podle barev. *„Během jednoho dne sem přijede přibližně sedm kamionů a zpracujeme asi 80 tun PET lahví a 36 tun plechovek. A vejde se nám sem celkem 400 tun materiálu. Chceme ale navýšit kapacitu na 1000 tun, abychom celý proces mohli ještě lépe optimalizovat,“* vysvětluje Mažerik.

Po vytrídění a barveném rozdělení PET lahví se obaly slisují do obrovských krychlí. Ty jsou pak následně sváženy k poslednímu článku celého řetězce – do recyklační firmy, ve které se vyrobí rPET. Z tohoto materiálu lze opětovně vyrábět PET lahve, díky čemuž má celý zálohový systém cirkulární charakter. Ze zálohované lahve lze totiž opět vyrobit lahev a z hliníkového obalu plechovku. Výrobci pak mají nárok na odkoupení stejného množství materiálu, který dali do oběhu. A ten, který neodkoupí, míří na volný trh.

Foto: Sára Goldbergerová / CzechCrunch

V třídícím centru je zásadním prvkem optická linka

„Před zavedením systému záloh se nám do recyklačního centra dostával velmi kontaminovaný materiál – obaly byly umazané od mléka, sirupů, pracích prostředků, v balících s PET lahvemi jsme nacházeli také jiné smetí, třeba olověné kuličky, dříví, tetrapakové obaly, dokonce i transformátor. Dnes se nám sem dostává materiál v mnohem lepší kvalitě, který lze mnohem snáze recyklovat,“ vysvětluje František Doležal, generální ředitel recyklační společnosti General Plastic.

Podle něj by navíc celému systému recyklace ještě více pomohlo, kdyby byly nápojové obaly jednotné, měly napevno přidělaná víčka, byly čiré – jelikož právě průhledné PET lahve lze nejlépe zrecyklovat – a měly co nejmenší etiketu, protože pak se na jejich povrchu nachází také menší množství lepidla, které materiál také kontaminuje. Právě třeba přidělaná víčka jsou součástí evropské

směrnice, která výrobcům od roku 2024 ukládá tuto povinnost. Je tak možné, že v průběhu let se budou muset přizpůsobit dalším pravidlům, aby se obaly daly recyklovat ještě o něco efektivněji.

V nadcházejících letech poroste také poptávka po rPET materiálu, jelikož Evropský parlament nastavil ekologické cíle, podle nichž by do roku 2025 měla každá nová PET láhev obsahovat alespoň 25 procent recyklátu. A v roce 2030 půjde o 30 procent. Systém zálohování obalů je tak jediným prostředkem, s pomocí kterého lze těchto cílů dosáhnout. A slovenští susedé nám ukázali, že i po roce může velice dobře fungovat. V roce 2022 vysbírali více než 820 milionů nápojových obalů, letos jsou už téměř na 200 milionech.

Foto: Sára Goldbergerová / CzechCrunch

Každý zálohovaný obal je označený logem

Foto: Sára Goldbergerová / CzechCrunch

Větší prodejny jsou vybaveny automatickými zálohomaty

Načítám další článek...